

Ágh István

Arany János a Csonkatoronyban

Szemben a kiürített, idegenné fertőzött országhatárral,
a jegenyés, füzes ligetektől bele a fű tövig legelt pusztaságba,
nyájatlan, gulya nélküli a róna kunyhókkal, alkatrészekkel,
s gépkocsink fölveri Arany és Sinka elévült síkjának csöndjét,
itt nemcsak az eposzból vonták ki a szénaboglyás rétet,
a rúdforgató Toldit is eltörölték Laczfi nádor hadával együtt,
bizonytalan hódítók bíznak ennyire a bizalmatlanságban,
mikor saját képükre alakítják a tájat, embert, az állatvilágot,
meglepő bölények meresztik szarvukat, szegyükre hökkent fejjel,
s épp ez a fekete rezervátumi csorda mutatja, merre menjünk,
odajutunk-e valaha, minthogy indultunk, Nagyszalontára?

A Hotel Slavia épülete az egyik szláv állam konzulátusa mellett,
megfejtendő rejtély, ha a város lakosai közt egyetlen szláv sincs,
ahogy az Arcona restaurant is mű tóhoz kötve, mint Noé bárkája,
kéményén kitömött golya maradt, ősszel is eleven társak nélkül,
s az éjsötétszemű, dúskeblű pincérlányok, akik szavamra némák,
némán is kimutatják érett csípejük asszimiláló képességét,
ahogy jelenlétét az impérium apránként bármiben érvényesíti,
a December elseje utcával figyelmeztet a centrumba menet,
az egyesülés kimondásának napját ünnepli minden léptem,
mialatt szállongó juharfalevek takarják a lefosott járdát,
arany hullik a foszlott, fülesbaglyokkal nehezült ágról.

Akár egy hasonló alföldi helység régi városnegyede,
állják az időt a korabeli épületek, a mai emlékművek,
de a fókuszban az oszlop magasáról, fekete gyűlölettel
tekint a legyőzöttekre a havasok fejszés nemzeti hőse,
s benn a ligetben, a hajdúk véren nyert városának alapítója
nem azt sugallják, felejtjük, ami volt, pedig a múlttól
lenne miért megszabadulniuk, amerre jártak, sok a piros vér
és a fekete kárpit, amit az áldozatos dicsőség nem feledtet,
hiába békélnénk meg a sorssal, a képtelen hamisítások
ott vannak minden pillanatunkban, s irgalmatlan fájdalom
tölt el bennünket a végzések komótos aláírásaitól.

ÁGH ISTVÁN (1938) író, költő, műfordító. A *Hitel* főmunkatársa. A Nemzet Művésze.

Mert a pásztorok leköltöztek a havasokból a síksági majorokba,
s lehozták magukkal vallásuk másféle istenét a szakállas papok,
templomot raktak, országot követeltek, s kaptak, mely a hegyekkel
háromszorosát is kitette a síkságnak, meggyőzően érveltek,
miért hajózható egy ér, városokat nyertek a körvasúttal,
de erről mit sem tudott Arany a helyreállított bagolytalan
Csonkatoronyban, s talán a csonkaság nyitányát sírta az
Itt nyúgosznak a honvédek: Könnyű nekik, mert nem élnek
hangján, mikor még a Sinkák meg a Zilahyk hazájukban születtek,
majd árvái lettek a kornak, egy égbe nyúló kék menhely lakói,
míg ideleln a most született árvákat költészetükkel vigasztalják.

Ha a családjukat nélkülöző gyerekeknél otthon vagyok,
a piacon egy elvesztett ország hangzavarában járok,
itt még a krumpli, répa, káposzta, bab és a szőlő
ugyanaz, de a népek egymás szavain csúszkálva üzletelnek,
az általuk sem érzett nyelven belepiszkolnak Arany János
dallamába, észjárásának aranycsengésű szókincsébe,
s úgy állnak készenlétben a kofák és a vevők az áru fölött,
miként a gáton át az árvíz, bármikor kicsaphat a nyelvük,
s megindul a Csonkatorony felé, elárasztva a költő
rideg szobáját, a mennyezetig vetett ágyat, a síkúveggel
lezárt íróasztalt, karosszékét utolsó pillanatának.

Szép új világ

Mindenütt ugyanaz fogad, akárhová megyek,
autópálya zúg fülemben, s körül a csöndben is
szép új világ tárul elém, amire most napfény vetül,
gazdátlan virágpiac képét kelti a rózsakert,
de a tearózsaszírom sárga viaszos krepp-papír,
és a forrás zöld olajban itatott műnyomat,
forgatom a látnivalót, mint egy színes divatlapot,
ahol jázminbokorba csábít a retusált modell,
a megindult mezők nyomott textilmintái siklanak,
csak emlékképpen sejlik az ismerős táj messziről,
aztán az ég aljáról fehér felhőként oszlik el,
akár egy valónak vélt álom, mint álomszerű képzelet.

Úgy kezdődött, hogy a festők leszerelték állványukat, unalmasnak tartván az örök egy természetet, melyről a felvételeket ömlesztik a fényképezők, arcok, tájak, történetek, a féktelen túltermelés készítette hátrálásra őket, a tűző nap miatt hagyták el a forrás vidékét, és keresik azóta is magukban azt a tájat, amit játszva vesztek el, a széles peremű szalmasárga kalap helyett, ég alá nyúló földem alatt, a város fölött magasan laknak a műtermi padlástérben, ahova már a lift se jár, galambok lakta félhomály szomszédságában festik a deszkára a belső világ rőt, szálkás zsánerképeit.

Amióta nem járja ember, a határ lélek nélküli mező, határtalan növényzet, nagy vadállomány, s ha a piros, mindentudó traktor arra sündörög, azt sem látni ablakán át, kormányozza-e valaki, vagy talán már program szerint vezérli önmagát, vagy a masina műanyag szemellenzője mögött még emberfia dolgozik, csak rejti a kabin, akinek talán fanyűvő erdőirtók az ősei, s azt az irtásföldet művelték az elmúlt századig, majd mint az égig érő fákat, kivágták őket is, s velük együtt az éneket, mesét, ugatást, nyerítést, és a fák helyén kilyukadt égbolt kürtőjén szálltak el, akár a házukból a füst a huzatos kéményen át.

És a piros traktor hernyókereke föltekert minden dűlőutat, s földbe tiporta a legújabb réteget, melynek elmerült hálójában szarvak és lópaták között található kortársam csontja történelmi lelőhelyén, nagyobb a költők bűne, mint a rájuk mért büntetés, írják csak a szép verseket napszámban olvasatlanul, eszükbe sem jut Isten, ha már tagadni nincs miért, miként kitiltották nyelvükből a megszentelt fogalmakat, a föld, az ég, a szív, a dal, a hit, a gyász híján, nyitva felejtett napok huzatán száll a pelyvára tört idő, kibírhatatlan forr a föld, hullócsillag vet rá szelet, baljós lett, minek neve van, mire nincs szó, nem létezik.

S én a legutolsó regös, tizennégy éves koromig ezer esztendőt éltem át minden karácsonyon, ráregöltem kívánságaimat a fészekmeleg falura,

s ahogy attól gazdagodott, úgy lett egyre alkalmasabb
áldozata irigyei kegyetlen játékainak,
mintha csak azért hagyták volna abba a régi szokást,
s lenne vége a vidéknek éppen költői miatt,
mint ahogy most megálmodom 66 esztendő után,
s kíméletlenül ráeresztem végzetes képzeletemet,
mint valóságos benyomást a végleges megérkezés
óráira anélkül, hogy eszembe jutna legalább
valami hittel megkímélni tudatlan utódaimat.

Vörös kánikula

Szahara forrósága ez, a fekete földrész lélegzete
orkánna vadult, villámló hullámokban érkezett,
az Adrián túl fölperzselte a Balkán szikláin a mohát,
a kullancsos birkalegelőt, áttört a Kárpát bércein,
felfűtve a Bakonyt, a kunsági sziket, Hortobágyot,
ahogy a pesti aszfaltozót az üstben főzött szurok,
ide alél a Duna partra boldog mezítlábas nyaram,
hisz ebben a júliusi hőben élni már nem lehet,
akkor hűvös volt még az árnyék, most csak a napot
födi el a lomb, a sugárzó aszfalt hevét fokozza a fal,
melyet vasrács és cserép ömleszt föl a kéményeken.

Korán megadtam a nyárnak tartozásomat,
amit évente a mező meg a jószág megkövetelt,
s most mikor már a forróság túlélése a gondom,
büszkén idézem munkára fogott fiatalságom éveit,
hogy mire tett képessé a fiúi kötelesség teljesítése,
az idő veszteseként a győzelem miként ösztökélt,
mint megszelídült vadra gondolok a szenvedésre is,
mert nem fáj már, inkább hiányzik a szorgalom,
a kitartás három hétig tartó próbája, az a hőség,
mely mint a kenyérillat forr a kemence előtt,
s emléke akár a kútvíz máig oltja a szomjamat.

A búzatábla-látomás, sárga táj zöld keretben,
hol az arató kínlódására semmi más nem utal,
csak a lesült bőr, ahogy ragyogva verejtékezik,

s tarló mered a szűz fehér virágok szőnyegéből,
meg hogy a hűvös csörgőkorsó a kepe kévéi közt
szomjúságot idéz, mint terrakotta házi szent,
és az acélkék pengén arcom tükrét fenem,
lábam a földre, karom a fénylő nyélre feszül,
izom és ín vagyok, egyetlen ütem reggeltől estig,
nagy csapásokkal úszom át a táj aranytavát,
s fölszáll velem a hűvös kékség mélyébe a mező.

Aszfaltos utcák, sínek és mindenféle járművek aszálya ez,
ráosztva a világvárosra a világvégi büntetés évszaka,
készül már, ami lesz, a rémálomban jövőnk előjeleit
látom, ahogy az éghajlatváltozás már népeket cserél.
a kontinens sárga, narancsszín, vörös foltjait
a robbanás felé kapaszkodó higanyszál rajzolja ki,
a vérlázító időjárás elsötétített szobába rekeszt,
míg a gesztenyefákat hóguta sújtja házam előtt,
nem csak az alkonyatban lobbannak föl a lombkoronák,
ablakom vörös sivatagra nyílik, a mérsékelt égövi kertben
kaktusztüskén, sárkánytarajon sziporkázik a nap.

A Lánchíd oroszlánjai átkelnek a porlékony vízen,
a Duna medrében nomád lábnyomok örvénylenek,
amott egyiptomi skorpió igyekszik a királyi várba,
s aki látja fölünkörödő potrohát, óriásinak képzelet,
sáska-levelek, villamos-tevék, hiénákká vadult kutyák,
fekete köpenyek szállnak fehér arabs lovakon messziről,
dögkeselyű ül a turul helyén, a Szabadsághíd fölött.
s föltartott kezű pincelakókat hipnotizál karmaiba,
kipusztult volna amúgy is e faj fogyó magva miatt,
s ha a rájuk mért közönyből zuhanni úgyszincs már hova,
a madár lúgköves begyébe csúsznak le az áldozatok.

Ilyenkor szoktam fölriadni, s ha már éber vagyok,
megkönnyebbülve körülnézek, és látom, ami van,
talán még bízhatok szörnyű álmom ellenére,
hogy ezt a pokoli nyarat szelíd ősz váltja majd.